

pleit, tenzij de algemene toestand dermate slecht is dat het nemen van een risico niet is gerechtvaardigd. Ter vermijding van het narcose-gevaar worden de bejaarde patiënten met een appendicitis onder lokaal anesthesie geopereerd. Indien mogelijk wordt steeds getracht voor de operatie de circulatie te stimuleren en te reguleren, en eventuele storingen in de vocht- en elektrolytenbalans te herstellen. Snelle mobilisatie na de operatie is, zoals steeds, een eerste vereiste.

Dr H. P. Akkerman.

61—011. Poliomyelitis in infancy and childhood.

Levy, D. en W. Falk (1959) *Amer. J. med. Sci.* 238, 685.

Hoewel duizenden publikaties in de loop der jaren aan poliomyelitis zijn gewijd, zijn er slechts enkele, die berichten over de verschillen in het klinische verloop van poliomyelitis en in de bevindingen bij het laboratoriumonderzoek van de liquor cerebrospinalis op de verschillende leeftijden, waarop de ziekte uitbreekt. Bovendien hebben die enkele publikaties over het algemeen slechts betrekking op kleine aantallen patiënten. Het onderzoek werd verricht in het Rambam hospitaal te Haifa in Israël, waar gedurende de epidemie van 1950-1956 alle poliomyelitis-patiënten van Noord Israël werden samengebracht. Het onderzoek ging vooral uit naar de vier voornaamste pijlers, waarop de diagnose poliomyelitis steunt, namelijk: Het acute begin met koorts en verschijnselen van de kant van de bovenste luchtwegen, na één tot zeven dagen gevolgd door paralyseverschijnselen; het voorkomen van meningeale prikkelingsverschijnselen; pleiocytose in de liquor cerebrospinalis, en het normale eiwitgehalte van de liquor.

In beschouwing werden genomen 1489 kinderen van één tot veertien jaar oud. Deze kinderen werden verdeeld in vier leeftijdsgroepen: Zuigelingen tot en met twaalf maanden oud; peuters van twaalf tot en met 24 maanden; kleuters van twee tot en met zes jaar oud en tenslotte kinderen van zeven tot en met veertien jaar oud. Het volgende werd gevonden: In de meerderheid der gevallen was het begin van de ziekte acuut en continu; het dubbelfasische beloop was eerder uitzondering dan regel. De frequentie van meningeale prikkelingsverschijnselen was, verdeeld over de vier leeftijdsgroepen, duidelijk verschillend en vertoonde een kenmerkend patroon. Hoe ouder de patiëntjes waren des te hoger was de frequentie van meningeale prikkelingsverschijnselen. Het verschil in frequentie van meningeale prikkelingsverschijnselen tussen de zuigelingen en de kinderen van drie en veertien jaren was statistisch significant ($p < 0,01$).

Het bleek dat het vinden van een normaal aantal witte bloedlichaampjes in de liquor bij het eerste optreden van paralytische verschijnselen bij zuigelingen, in achttien procent van de gevallen voorkwam, tegenover bij slechts vier procent van de kinderen tussen drie en veertien jaar. Ook dit verschil is statistisch significant ($0,05 > p > 0,01$) en is in tegenstelling met de opvatting, dat voor het stellen van de diagnose poliomyelitis altijd een verhoogd aantal leukocyten nodig is. In ongeveer de helft der gevallen was bij alle leeftijdsgroepen het proteïnegehalte in de liquor cerebrospinalis, onderzocht in het begin van het optreden der paralytische verschijnselen, verhoogd. Dit is in tegenstelling met het beeld bij volwassenen, bij wie een normaal proteïnegehalte van de liquor, in dit stadium van de ziekte, regel is.

De conclusie is, dat men bij het opbouwen van de diagnose rekening moet houden met verschillen in klinische- en laboratoriumgegevens op de kinderleeftijd.

L. J. Bastiaans

HET LEZEN WAARD

Over social casework bestaat een enorme hoeveelheid, vooral Amerikaanse, literatuur. In Nederland zijn, behalve het bekende boekje van mejuffrouw Kamphuis (Wat is social casework? N. Samson n.v., Alphen aan den Rijn, 165 bladzijden, prijs f 9.75), verschenen de vertaling van de Amerikaanse „Classic”: H. H. Perlman, Social casework, de methodiek van het individueel maatschappelijk werk, (vertaling F. C. Kuipers) van Loghum Slaterus, Arnhem, 1959, 317 bladzijden, prijs f 13.50, en het boek geschreven door de psychiater J. A. J. Barnhoorn, Individueel Maatschappelijk Werk en Geestelijke Gezondheidszorg, Leiden, H. E. Stenfert Kroese n.v., 1960, 197 bladzijden, prijs f 15.—.

BOERHAAVE-CURSUS HEMATOLOGIE

De Boerhaave-cursussen voor voortgezet medisch onderwijs, Rijksuniversiteit te Leiden, zullen op 10 en 11 november 1961 een cursus hematologie organiseren. Deze cursus staat onder leiding van E. A. Loeliger, P. Lopes Cardozo en J. J. van Rood.

Het voorlopig programma vermeldt: J. Mulder: Plaats en betekenis van het orgaan-specialisme; P. Lopes Cardozo: De betekenis van de alkalische fosfatase-kleuring en enige andere cytochemische kleuringen in de klinische hematologie; De diagnostiek van leukemie; J. H. G. Meesters: Ervaringen met de elektronische cellenteller; J. J. van Rood: Organisatie en opzet van een bloedbank; Frequentie en preventie van transfusiereacties; Drie gevallen van therapie resistente hypochrome anemie; H. H. Gevers en J. H. G. Meesters: De betekenis van de Schillingtest voor het onderzoek van vitamine B₁₂ resorptie; J. G. Eernisse: Het miltscanningonderzoek volgens Jandl voor het stellen van de indicatie tot splenectomie; A. Hensen: trombosebehandeling met fibrinolytica; E. A. Loeliger: Het hemostase onderzoek; E. A. Loeliger en J. J. van Rood: Patiëntendemonstraties; C. J. F. Böttcher: Aspecten van het biochemisch onderzoek van atherosclerose; B. van der Esch: Anticoagulantia bij coronaria sclerose; W. Hijmans: Onderzoek op L.E.-cellen; L. M. van Putten: Indicaties voor beenmergtransplantaties.

Opgave voor deze cursus, waarvoor het cursusgeld f 30.— bedraagt, voor 31 oktober aan het secretariaat der Boerhaave-cursussen, Academisch Ziekenhuis, Leiden p.a. M. W. Jongma, arts.

VOORDRACHTEN ERFELIJKHEIDSONDERZOEK

De afdeling Leiden van de Nederlandse Anthropogenetische Vereniging heeft het voornemen in het cursusjaar 1961-1962 een serie voordrachten te doen houden over problemen betreffende het erfelijkheidsonderzoek bij de mens. Het voorlopige programma is: Prof. Dr J. J. van Loghem Jr: Genetische aspecten van bloedgroepen onderzoek (23 oktober); Dr L. N. Went: Biochemische aspecten van de erfelijkheid (27 november); Prof. Dr S. J. Geerts: Chromosomen en erfelijkheid (22 januari); Prof. Dr J. H. P. Jonxis: Diagnostiek van erfelijke aandoeningen op de kinderleeftijd en haar praktische betekenis voor de Nederlandse arts (26 februari); Dr J. J. van der Werff ten Bosch: Genetische aspecten van de endocrinologie (26 maart).

De bedoeling is de toenemende betekenis van erfelijkheids-onderzoeken duidelijk te maken en mede daardoor nieuwe onderzoeken te stimuleren en nauwere samenwerking tussen verschillende werkers tot stand te brengen. Met het oog daarop zal een belangrijke plaats voor de discussie worden ingeruimd.

Alle belangstellenden zijn welkom bij deze voordrachten, die zullen worden gehouden in de collegezaal van gebouw X van het Academisch Ziekenhuis te Leiden, steeds te 20 uur.

BIJSCHOLINGSCURSUS HUISARTSEN

De sectie Medisch Gezinsonderzoek van het Dr Veeger-instituut te Nijmegen zal in samenwerking met de R.K. Universiteit een partiële bijscholingscursus voor huisartsen organiseren met als onderwerp: het gezin. Op deze cursus, onder leiding van Dr F. J. A. Huygen, Prof. Dr A. Mertens en Prof. Dr L. Stolk zullen de volgende aspecten worden besproken:

Premaritale fase (8 uur). Verloving en huwelijksleeftijd (somaatich en psychologisch); grondslagen van de menselijke erfelijkheidsleer; geslachtsverhoudingen.

Gezinsvorming (8 uur). Periodieke onthouding (biologische basis, techniek en psychologische implicaties); progestatieve stoffen; exposé anticonceptie-methoden; partus als gezins-gebeuren.

Gezinsontwikkeling (14 uur). Begin-, bloei- en involutie-fase; gezinsfuncties; opvoeding in het gezin; relaties tussen de gezinsleden; gezinsbudgetten.

„Gezins-pathologie” (15 uur). Steriliteit en polyletaliteit van de vrucht; kinderloze gezinnen en adoptie; conflicten in het

huwelijk; onvolledige gezinnen; ongehuwde moeders; echtscheidingen; onmaatschappelijke gezinnen.

Observatie en beïnvloeding van de gezinsrelaties door de huisarts (onder andere gericht interview, gespreksvoering) (8 uur).

Organisatie van enige andere aan het gezin hulp verlenende instanties (11 uur). Kruiswerk; geestelijke gezondheidszorg; maatschappelijk werk; pastorele zorg; onderwijs en arbeid voor minder-validen; „home-team”.

Casus-besprekingen (14 uur). Dr Huygen zal een aantal gezinnen bespreken uit zijn praktijk, waaraan de lesstof wordt gedemonstreerd. Aan de cursisten zal worden gevraagd casus uit hun praktijk ter discussie te stellen voor een forum van docenten. Tevens zullen als „huiswerk” problemen worden voorgelegd op het terrein van de toepassing der periodieke onthouding, de gezinsstructuur en het aangrijpen van bepaalde gezinssituaties. De gegeven oplossingen zullen gemeenschappelijk en met de docenten worden besproken.

Docenten voor deze cursus zijn onder meer: E. Ausems, arts, medisch adviseur Nationale Federatie Het Wit Gele Kruis te Utrecht; J. Bocken, rector Sint Radboud Ziekenhuis te Nijmegen; Prof. Dr S. Geerts, hoogleraar algemene erfelijkheids-

leer te Nijmegen; Dr F. J. A. Huygen, huisarts, docent sociale geneeskunde van het gezin te Nijmegen; Dr G. Kooy, lector in de gezinssociologie Landbouw Hogeschool te Wageningen; Prof. Dr A. Kriekemans, hoogleraar pedagogie te Leuven; Pater Drs. L. Lion, docent Studiecencentrum Maatschappelijk Werk te Nijmegen; Dr K. v. d. Loo, lector toegepaste klinische psychologie te Nijmegen; Prof. Dr A. Mertens, hoogleraar sociale geneeskunde te Nijmegen; Mej. R. Nuy, directrice Bureau Gezinsvoorlichting te Nijmegen; Mej. Mr. M. Nuyens, directrice Studiecencentrum Maatschappelijk werk te Nijmegen; Dr J. Seelen, chef de clinique obstetrie en gynecologie te Nijmegen; Prof. Dr L. Stolte, hoogleraar obstetrie en gynecologie te Nijmegen en J. van Wijck, hoofdassistent obstetrie en gynecologie te Nijmegen.

De cursus wordt gegeven in het Instituut voor Sociale Geneeskunde, St. Annastraat te Nijmegen gedurende twintig zaterdagen, van 21 oktober aanstaande tot en met 24 maart 1962, telkens van 10.30 tot 12.30 en van 14 tot 16 uur; per twee uur een voordracht met discussie. Aanmeldingen voor deze cursus (cursusgeld f 200,— giro 943681) dienen zo spoedig mogelijk te geschieden bij M. Scheerens, arts, Hatertseweg 296, Nijmegen, telefoon 0 88 00-2 60 34.

NEDERLANDS HUISARTSEN GENOOTSCHAP

VAN DE CONGRESKOMMISSIE

De voorbereidingen voor het N.H.G.-Congres 1961 zijn thans zover gevorderd, dat hierover enkele mededelingen kunnen worden gedaan.

Dit zesde congres van het Nederlands Huisartsen Genootschap op 25 november aanstaande, dat, als gebruikelijk, wordt gehouden te Utrecht in Esplanade en Tivoli, zal, daar het het eerste lustrum van het N.H.G. afsluit, een enigszins ander karakter dragen dan de vorige congressen, en wel door het eraan verbinden van enige eenvoudige feestelijkheden en een programma voor de dames der bezoekers.

Het ochtendprogramma bevat, behalve de huishoudelijke vergadering, een voordracht van collega Oliemans over een door hem verricht onderzoek over buikpijn bij kinderen. Tijdens de lunchpauze zijn enkele tentoonstellingen te bezichtigen. Na de diverse toespraken in de middagvergadering — onder meer van prof. Muntendam — zal een verslag worden uitgebracht over het abortus-onderzoek 1960. Ten slotte vindt, onder leiding van prof. Hornstra, een forumdiscussie plaats over „De taak van de huisarts bij de bejaardenzorg”.

Voor de dames is er, voorzover ze niet de voorkeur geven aan het bijwonen van de algemene bijeenkomst, een voordracht van de heer Doyle over het inrichten van de spreekkamer, een bezoek aan het Centraal Museum, waar een bijzondere expositie voor deze gelegenheid wordt ingericht en een uitvoerige thee. Tenslotte zal de journalist Henri Knap zijn visie op de doktersvrouw geven.

Na afloop van het congres is er gelegenheid na te praten onder het genot van een koud buffet en wat feestgedruis.

STUDIEGROEPEN MEDISCHE PSYCHOLOGIE

Hieronder volgt een opgave van de thans bestaande studiegroepen medische psychologie, werkzaam binnen het kader van of in contact met het Nederlands Huisartsen Genootschap. Achter de plaatsnaam vindt men tussen haakjes vermeld het jaar van oprichting van de groep, daarachter volgen de namen van de psychiater(s)-adviseur en die van de huisarts-discussieleider. Het dan weer volgend tussen haakjes geplaatste cijfer duidt op het aantal weken, waarin één samenkomst wordt gehouden.

Alkmaar-Heiloo (1958) Dr M. L. J. Vaessen. (2)

Alkmaar-Heiloo (1959) A. B. Creutzberg; J. Busquet. (2)

Amersfoort (1960) J. J. van Bork; H. C. den Hertog. (2)

Amsterdam (1957) Dr J. M. van der Valk en Dr J. Bastiaans; C. A. H. Westhoff. (2)

Amsterdam (1959) Dr J. A. Weijel; K. G. Brühl. (2)

Amsterdam (1961) H. Kits van Heyningen; J. Romeyn. (2)

Over-Betuwe (1961) J. R. Maas; H. J. M. Pieters. (4)

Breda (1961) F. J. M. Schmidt; D. Cannegieter. (2)

Eindhoven (1961) J. J. C. Marlet en Dr G. F. van Balen; W. Reisma. (2)

Groningen (1957) Dr H. Blijham; R. C. Hoekstra. (4)

Haarlem (1959) W. S. Zeyl; P. A. Roorda. (4)

Haarlemmermeer (in oprichting) N. C. A. Ockhuizen; E. v. d. Weg.

Heerlen-Hoensbroek (1959) J. H. M. Berden; Dr M. G. van Nieuwenhuyzen. (1)

's-Hertogenbosch (in oprichting) J. Schoenmakers; J. Wiersma.

Leeuwarden (1961) Dr H. Blijham; Dr J. M. L. Phaff. (4)

Leiden (1960) Dr B. Stokvis; Dr J. H. F. Lahr. (4)

Nijverdal (1959) mevr. L. A. R. A. Simoons-Corman; J. A. Maarleveld. (4)

Rotterdam (1957) P. van Wirdum; J. I. van der Leeuw. (2)

Rotterdam (1960) Dr W. L. Meyerink; H. C. Gaymans. (3-4)

Twente (1957-1960) mevr. L. A. R. A. Simoons-Corman; R. C. Veldhuyzen van Zanten. (4)

Utrecht-Zeist (1957) J. J. van Bork; J. G. Haas. (2)

Zaandam-Wormerveer (1960) J. H. Thiel; F. van Geldrop. (3)

Zwolle en omstreken (1961) Dr H. Blijham; W. Brouwer. (4)

Het aantal deelnemers per groep varieert van zes tot vijftien huisartsen (gemiddeld zeven) en een psychiater. Er zijn drie groepen, waarvan behalve huisartsen ook een of meer specialisten deel uit maken. Zowel de huisartsen-discussieleiders als de psychiaters-adviseurs hebben in de afgelopen drie jaren onderlinge en gezamenlijke besprekingen gevoerd, die tot de vorming van twee werkgroepen hebben geleid: de sub-commissie „Integrale geneeskunde” (ressortend onder de Commissie Nascholing van het N.H.G.), die zich onder meer met de coördinatie van de studiegroepen bezig houdt, en een werkgroep van de psychiaters-adviseurs, die op initiatief van de Nederlandse Vereniging voor Psychotherapie tot stand is gekomen, (1961) Ned. T. Geneesk. 105, 346.

Correspondentie en berichten over oprichting van nieuwe groepen richt men aan de coördinator voor de studiegroepen, R. C. Veldhuyzen van Zanten, Rijssenseweg 12, Enter (O.).